

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА АУДИТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інженерного навчально-наукового інституту

Н.Г. Метеленко
(підпис)

Н.Г. Метеленко
(ініціали та прізвище)

« _____ » _____ 2021 р.

ІСТОРІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки бакалаврів
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 051 Економіка
освітньо-професійна програма
«Інформаційна економіка»

Укладач **Феофанов Л.К.**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри обліку, аналізу,
оподаткування та аудиту

Протокол №1 від «25» серпня 2021 р.
Завідувач кафедри

Т.О. Меліхова
(підпис)

Т.О. Меліхова
(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
Інженерного навчально-наукового
інституту ЗНУ

Протокол №1 від «26» серпня 2021 р.
Голова науково-методичної ради
Інженерного навчально-наукового
інституту ЗНУ

Т.А. Шарапова
(підпис)

Т.А. Шарапова
(ініціали, прізвище)

Погоджено

в навчально-методичним відділом

Л.О.В.
(підпис)

Лещинська
(ініціали, прізвище)

2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 4	Обов'язкова	
		Цикл дисциплін професійної підготовки спеціальності	
Спеціальність 051 Економіка	Загальна кількість годин – 120	Семестр:	
		3-й	3-й
Освітньо-професійна програма Інформаційна економіка	Змістових модулів – 6	Лекції	
		28 год.	8 год.
		Практичні	
		14 год.	4 год.
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Кількість поточних контрольних заходів – 12	Самостійна робота	
		78 год.	78 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є засвоєння знань про історичний розвиток господарств та економічної думки країн Європейської цивілізації для розуміння генезису та закономірностей функціонування економічних систем.

Завдання дисципліни: на методологічних засадах цивілізаційної парадигми розвитку суспільства ознайомитися з процесами формування ринкової системи господарювання, зародження і розвитку економічної думки, формування основних парадигм економічної теорії; засвоїти процес економічного розвитку країн Європейської цивілізації; опанувати основні поняття і категорії історії економіки та економічної думки, сучасний стан економічної теорії та перспективи її розвитку; набути навичок аналізувати економічну ситуацію з точки зору ретроспективи розвитку господарства та економічної думки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<p>Загальні компетентності:</p> <p>ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння економічної історії та закономірностей розвитку економіки, її місця у загальній системі знань про суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.</p> <p>ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p>	<p>Методи:</p> <p>Наочні методи (схеми, моделі, алгоритми).</p> <p>Словесні методи (лекція, пояснення, робота з підручником).</p> <p>Практичні методи (творчі завдання, контрольні, складання схем і алгоритмів).</p> <p>Логічні методи (індуктивні, дедуктивні, створення проблемної ситуації).</p> <p>Проблемно-пошукові методи (репродуктивні).</p> <p>Метод формування пізнавального інтересу (навчальна дискусія, створення цікавих ситуацій).</p>
<p>СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.</p> <p>СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.</p>	<p>Практичні методи (творчі завдання, контрольні, складання схем і алгоритмів).</p> <p>Логічні методи (індуктивні, дедуктивні, створення проблемної ситуації).</p>

1	2
<p>СК5. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.</p> <p>СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.</p>	<p>Метод формування пізнавального інтересу (навчальна дискусія, створення цікавих ситуацій).</p>
<p>Програмні результати навчання:</p> <p>2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.</p> <p>3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.</p> <p>4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.</p> <p>6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.</p> <p>7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.</p> <p>9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.</p> <p>16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.</p>	<p>Методи контролю і самоконтролю (усний, письмовий, програмований, лабораторно-практичний).</p> <p>Контрольні заходи: теоретичне тестування за змістовим модулем, обговорення та захист доповіді, залік.</p>

Міждисциплінарні зв'язки. Курс «Історія економіки та економічної думки» закінчує викладання загальнотеоретичного блоку дисциплін, який складається з дисциплін «Основи економічних знань», «Мікроекономіка» та «Макроекономіка».

3. Програма навчальної дисципліни Змістовий модуль 1.

Предмет і метод історії економіки та економічної думки. Господарство первісного суспільства та його еволюція на етапі ранніх цивілізацій

Предмет історії економіки та економічної думки. Методологія історії економіки та економічної думки. Історичний метод. Періодизація господарського розвитку і розвитку економічної думки. Територіальний метод. Логічний метод вивчення історії економічної думки. Методологічні підходи до вивчення історії розвитку економічної думки: марксистський, класичний, неоліберальний, теорія «наукових революцій».

Матеріальна культура кам'яного віку. «Неолітична революція»: перехід від привласнюючого господарства до відтворюючого. Поділ праці, виникнення обміну. Бронзовий вік. Розвиток тваринництва, орного землеробства, ремісництва, обміну. Залізний вік: гальштатська та латенська культури. Виникнення та розвиток давньоєгипетської цивілізації. Шумерська культура. Вавилонське царство. Кодекс царя Хаммурапі. Трипільська культура. Кіммерійська культура. Арійська експансія в Індо-Ганську долину. Формування давньоіндійської цивілізації. Особливості східного рабства.

Змістовий модуль 2.

Історія економіки та економічної думки стародавнього світу та середньовіччя

Господарський розвиток та особливості суспільного устрою Стародавньої Індії. Релігійно-філософські системи Стародавньої Індії (брахманізм, буддизм), їх вплив на суспільство та на розвиток економічної думки. Трактат Артхашастра. Процес формування деспотичної централізованої держави у Давньому Китаї та її економіка. Розвиток економічної думки Давнього Китаю, вплив релігійно-філософських систем (конфуціанства, легізму, даосизму, моїзму) на неї. Трактат Гуань-цзи. Формування Давньогрецької цивілізації. Виникнення полісів. Особливості господарського розвитку Давньогрецьких полісів. Господарство Спарти. Господарство Афін. Класичне рабство. Колонізація Причорномор'я. Розвиток економічної думки у Стародавній Греції: Ксенофонт, Платон, Аристотель. Розвиток господарства Стародавнього Риму. Формування Римської імперії: період могутності та розкол. Криза рабовласницького господарства та виникнення колонату. Економічна думка Стародавнього Риму: Катон, Варрон, Колумелла. Скіфсько-сармато-антична культура. Пшеворська культура. Технологічні досягнення черняхівської культури.

Еволюція економічних відносин у Середньовічній Європі: від родового укладу до феодального господарства. Розпад родового ладу у слов'ян. Київська

Русь: особливості господарського розвитку та економічних відносин. «Руська правда». Зростання товарності феодального господарства. Розвиток рентних відносин. Еволюція суспільних відносин у Середньовічній Європі: від феодальної роздробленості до формування середньовічних монархічних держав і етносів. Виникнення та розвиток середньовічних міст. Магдебурзьке право. Розвиток торгівлі, ремесел, лихварства в епоху класичного Середньовіччя. Економічна думка раннього Середньовіччя: економічні аспекти первісного християнства. Вчення Августина Блаженного. Розвиток економічної думки в епоху класичного Середньовіччя. Вчення Фоми Аквінського.

Змістовий модуль 3.

Становлення та розвиток ринкового господарства країн Європейської цивілізації

Великі географічні відкриття. Процес Реформації і формування протестантської етики. Вплив на економічний розвиток Середньовічного Відродження. Меркантилізм, перший етап (теорія грошового балансу). Формування системи колоніальної торгівлі. Другий етап меркантилізму (теорія торгівельного балансу). Виникнення мануфактур. Розвиток мануфактурного виробництва. Буржуазні революції у Голландії і Англії. Посилення могутності торгівельної буржуазії. Перебіг процесу початкового нагромадження капіталу. Науково-технічні досягнення як результат Середньовічного ренесансу. Формування капіталістичних відносин у сільськогосподарському виробництві. Розвиток колоніальної торгівлі і експортоорієнтованих галузей мануфактурного промислового виробництва в європейських країнах. Економічне лідерство протестантських країн. Економічний розвиток України в гетьманський період. Формування та посилення суспільного впливу промислової буржуазії в Англії.

Зародження класичної школи політекономії: В. Петті, П. Буагільбер. Розквіт класичної школи політекономії мануфактурного періоду. Фізіократи. А. Сміт. Велика буржуазна революція у Франції. Промисловий переворот в Англії. Д. Рікардо – класик епохи промислового перевороту. Вчення Т. Мальтуса. Розвиток класичної традиції в Англії у першій половині XIX ст. Вчення Ж. Б. Сея і класична традиція у Франції. Соціальні катаклізми як наслідок промислового перевороту. Критичний напрямок класичної школи політекономії. Виникнення дрібнобуржуазного соціалізму. Утопічний соціалізм XIX ст.

Змістовий модуль 4.

Господарство та економічна думка країн Європейської цивілізації епохи першої та другої технологічних революцій

Розгортання процесів індустріалізації в Європі і Північній Америці. Національні особливості процесу індустріалізації. Посилення класового антагонізму. Економічні доктрини періоду розгортання індустріалізації. Дж. Ст. Міль – завершувач класичної традиції в політекономії. Вчення Ф. Ліста – національна політекономія – альтернатива класичному лібералізму.

Історична школа і нова історична школа політекономії. Виникнення марксизму. Робітничий рух і популяризація марксизму в кінці XIX ст.

Маржиналістська революція в політекономії. Австрійська школа маржиналізму. Кембриджська школа і формування неокласичного напрямку в економічній теорії. Американська та лозаннська школи маржиналізму. Технологічні та економічні успіхи країн – світових економічних лідерів в кінці XIX – на початку XX ст. Перехід у нову фазу розвитку капіталізму – імперіалізм.

Змістовий модуль 5.

Господарство та економічна думка країн Європейської цивілізації в XX столітті

Загострення імперіалістичних протиріч на початку XX ст. Економічні причини та наслідки Першої світової війни. Повоєнна відбудова народного господарства в європейських країнах. Розвиток економіки США у 20-ті роки XX ст.: посилення тенденцій монополізації. Велика депресія 1929–1933 рр. «Новий курс» Рузвельта. Кейнсіанська революція в економічній теорії. Вихід з кризи європейських країн. Економічне становище Німеччини за Веймерської республіки. Мілітаризація економіки Німеччини в умовах гітлерівської диктатури. Фашистські економічні концепції. Розвиток економіки Радянського Союзу в 20–30-ті рр. XX ст. Воєнний комунізм. НЕП. Соціалістична індустріалізація. Колективізація сільського господарства. Культурна революція. Мілітаризація радянської економіки. Економічна ситуація в Європі напередодні Другої світової війни. Економічні наслідки Другої світової війни. Повоєнна відбудова господарства в Європі. Панівне становище кейнсіанства у розвитку економічної теорії в 40–50-х рр. XX ст.

Формування біполярної системи світового устрою. Економічне змагання між капіталістичною та соціалістичною системами. Економічне зростання провідних капіталістичних країн у 1960-ті рр. Формування суспільства масового споживання. Повоєнний розвиток економічної думки. Некейнсіанство. Некейнсіанські теорії зростання. Неокласичний синтез. Неокласичні теорії зростання. Технологічний детермінізм в інституціональному напрямку економічної теорії. «Німецьке економічне диво» та розвиток німецького ордолібералізму. «Японське економічне диво». Хрущовські реформи в Радянському Союзі. Науково-технічні досягнення Радянського Союзу. Кризові явища в радянській економіці на початку 1960-х рр. та косигінська реформа. Холодна війна та розгортання гонки озброєнь. Енергетична криза 1970-х рр. як фактор системних збоїв світової капіталістичної економіки. Криза кейнсіанського напрямку економічної теорії. Відродження неолібералізму. Монетаризм.

5. Теми лекційних занять

№ ЗМ	Назва теми	Кількість годин	
		д.ф.	з.ф.
1	Предмет і метод історії економіки та економічної думки	1	—
1	Господарство первісного суспільства та його еволюція на етапі ранніх цивілізацій	3	1
2	Особливості господарського розвитку та економічної думки періоду формування світових цивілізацій (VIII ст. до н.е. – V ст. н.е.)	3	1
2	Господарство та економічна думка суспільств Європейської цивілізації в період Середньовіччя (V – XV ст.)	2	0,5
3	Формування умов для створення ринкової економіки в країнах Європейської цивілізації	2	0,5
3	Розвиток ринкового господарства в період становлення національних держав (друга половина XVII ст. – перша половина XIX ст.)	3	1
4	Процес індустріалізації в Європі й Північній Америці	2	0,5
4	Ринкове господарство країн Європейської цивілізації у період монополістичного капіталізму (друга половина XIX – початок XX ст.)	3	1
5	Господарство та економічна думка в період державно-монополістичного розвитку суспільства Європейської цивілізації (перша половина XX ст.)	3	1
5	Розвиток національних економік країн Європейської цивілізації в системі світового господарства під впливом науково-технічної революції (друга половина XX ст.)	2	0,5
6	Світове господарство й основні напрямки економічної думки на етапі інформаційно-технологічної революції (кінець XX – початок XXI ст.)	4	1
Разом		28	8

6. Теми практичних занять

№ ЗМ	Назва теми	Кількість годин	
		д.ф.	з.ф.
1	Предмет і метод історії економіки та економічної думки	2	0,5
1	Господарство первісного суспільства та його еволюція на етапі ранніх цивілізацій	1	0,5
2	Особливості господарського розвитку та економічної думки періоду формування світових цивілізацій (VIII ст. до н.е. – V ст. н.е.)	1	0,25
2	Господарство та економічна думка суспільств Європейської цивілізації в період Середньовіччя (V – XV ст.)	1	0,25
3	Формування умов для створення ринкової економіки в країнах Європейської цивілізації	1	0,25
3	Розвиток ринкового господарства в період становлення національних держав (друга половина XVII ст. – перша половина XIX ст.)	1	0,25
4	Процес індустріалізації в Європі й Північній Америці	1	0,25
4	Ринкове господарство країн Європейської цивілізації у період монополістичного капіталізму (друга половина XIX – початок XX ст.)	1	0,25
5	Господарство та економічна думка в період державно-монополістичного розвитку суспільства Європейської цивілізації (перша половина XX ст.)	1	0,25
5	Розвиток національних економік країн Європейської цивілізації в системі світового господарства під впливом науково-технічної революції (друга половина XX ст.)	1	0,25
6	Світове господарство й основні напрямки економічної думки на етапі інформаційно-технологічної революції (кінець XX – початок XXI ст.)	3	1
Разом		14	4

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Теоретичне завдання: тест в системі moodle (10 питань)	Теоретичний матеріал ЗМ 1	0,5 бали за кожную правильну відповідь	5
	Практичне завдання: доповідь за обраною темою	Тема для доповіді обирається за матеріалом ЗМ 1	Зміст – 3 бали, захист – 2 бали	5
Усього за ЗМ 1	2			10
2	Теоретичне завдання: тест в системі Moodle (10 питань)	Теоретичний матеріал ЗМ 2	0,5 бали за кожную правильну відповідь	5
	Практичне завдання: доповідь за обраною темою	Тема для доповіді обирається за матеріалом ЗМ 2	Зміст – 3 бали, захист – 2 бали	5
Усього за ЗМ 2	2			10
3	Теоретичне завдання: тест в системі Moodle (10 питань)	Теоретичний матеріал ЗМ 3	0,5 бали за кожную правильну відповідь	5
	Практичне завдання: доповідь за обраною темою	Тема для доповіді обирається за матеріалом ЗМ 3	Зміст – 3 бали, захист – 2 бали	5
Усього за ЗМ 3	2			10
4	Теоретичне завдання: тест в системі Moodle (10 питань)	Теоретичний матеріал ЗМ 4	0,5 бали за кожную правильну відповідь	5
	Практичне завдання: доповідь за обраною темою	Тема для доповіді обирається за матеріалом ЗМ 4	Зміст – 3 бали, захист – 2 бали	5
Усього за ЗМ 4	2			10
5	Теоретичне завдання: тест в системі Moodle (10 питань)	Теоретичний матеріал ЗМ 5	0,5 бали за кожную правильну відповідь	5
	Практичне завдання: доповідь за обраною темою	Тема для доповіді обирається за матеріалом ЗМ 5	Зміст – 3 бали, захист – 2 бали	5
Усього за ЗМ 5	2			10
6	Теоретичне завдання: тест в системі Moodle (10 питань)	Теоретичний матеріал ЗМ 6	0,5 бали за кожную правильну відповідь	5
	Практичне завдання: доповідь за обраною темою	Тема для доповіді обирається за матеріалом ЗМ 6	Зміст – 3 бали, захист – 2 бали	5
Усього за ЗМ 6	2			10
Усього контр. заходів	12			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Теоретичне завдання: тест в системі Moodle (20 питань)	Теоретичний матеріал ЗМ 1–6	1 бал за кожну правильну відповідь	20
	Практичне завдання: розв'язання завдань	Відповіді на проблемні питання, аналіз та порівняння подій економічної історії та історії економічних учень під час співбесіди з викладачем	До 20 балів	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Історія економіки та економічної думки. Базилевич В.Д., Гражевська Н.І., Гайдай Т.В. та ін. / ред. В.Д. Базилевич. Київ: Знання, 2018. 775 с.
2. Історія економіки та економічної думки / ред. В.В. Козюк, Л.А. Родіонова. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 792 с. URL: dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/26360/1/Istoria_ekon_dumku.pdf
3. Якобчук В.П., Богоявленська Ю.В., Тищенко С.В. Історія економіки та економічної думки. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 476 с. URL: shron1.chtyvo.org.ua/Yakobchuk_V_P/Istoriia_ekonomiky_ta_ekonomichnoi_dumky.pdf
4. Теліщук М. М., Теліщук М. М. Історія економіки та економічної думки (у схемах і таблицях). Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 556 с. URL: ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/596/1/553_IR.pdf

Додаткова:

1. Економічна історія України / ред. М.О. Уперенко. Харків : Одиссей, 2004. 495 с.
2. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. / ред. С.В. Степаненко. Київ : КНЕУ, 2010. 743 с.
3. Історія економіки та економічної думки: навч.-метод. посібник для студ. ЗДІА екон. спец. / О.О. Іл'їнкова та ін.; Запоріжжя : ЗДІА, 2011. 294 с.
4. Ковальчук В.М., Лазарович М.В., Сарай М.І. Історія економіки та економічної думки. Київ : Знання, 2008. 647 с.
5. Проскурін П.В. Історія економіки та економічних учень. Економічна історія індустріальної цивілізації. Київ : КНЕУ, 2008. 400 с.
6. Юхименко П.І., Леоненко П.М. Історія економічних учень. Київ : Знання, 2008. 648 с.

Інформаційні джерела:

1. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: www.rada.gov.ua
2. Урядовий портал. URL: www.kmu.gov.ua
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: www.mof.gov.ua
4. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України www.me.gov.ua
5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: www.bank.gov.ua
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
7. Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: www.nbuiv.gov.ua
8. Наукова бібліотека ЗНУ. URL: library.znu.edu.ua